

भारतीय अंटार्क्टिक विधेयक 2022

- लोकसभेत, सरकारने 'भारतीय अंटार्क्टिका विधेयक 2022' सादर केले आहे ज्याचे उद्दिष्ट अंटार्क्टिकाच्या सहली आणि ऑपरेशन्सचे नियमन करणे तसेच तेथे राहणाऱ्या व्यक्तींमध्ये होणाऱ्या संभाव्य संघर्षांचे नियमन करणे आहे. भारतीय अंटार्क्टिक विधेयक 2022 आता अंटार्क्टिकाशी संबंधित, अशा वैज्ञानिक मोहिमांसाठी तसेच व्यक्ती, कंपनी आणि पर्यटकांसाठीच्या नियमांची सर्वसमावेशक यादी तयार करेल.
- अलीकडेच, अंटार्क्टिकमधील संशोधन केंद्रांवरील क्रियाकलापांचे नियमन आणि निरीक्षण करण्यासाठी सरकारने भारतीय अंटार्क्टिक विधेयक-2022 चा मसुदा संसदेत मांडला आहे.

भारतीय अंटार्क्टिक विधेयक 2022 : उद्दिष्टे

- अंटार्क्टिक पर्यावरण आणि इकोसिस्टमचे संरक्षण करण्यासाठी तसेच अंटार्क्टिक कराराचा प्रभाव देण्यासाठी राष्ट्रीय धोरणे स्थापित करणे.
- सुस्थापित विधान संरचनेद्वारे, भारताच्या अंटार्क्टिक उपक्रमांसाठी एकसंध धोरण फ्रेमवर्क तयार करा.
- अंटार्क्टिक पर्यटन व्यवस्थापन आणि शाश्वत मत्स्यव्यवसाय विकास यांसारख्या भारतीय अंटार्क्टिक कार्यक्रम उपक्रमांना मदत करणे.
- अंटार्क्टिकामधील भारतीय मोहिमा किंवा अंटार्क्टिकामधील काही ऑपरेशन्स दुसर् या पक्षाच्या परवानगीशिवाय किंवा कराराच्या लेखी परवानगीशिवाय होणे बेकायदेशीर बनविणे.
- केंद्र सरकारने नियुक्त केलेल्या निरीक्षकाद्वारे भारतात तपासणीची तरतूद करणे, तसेच अंटार्क्टिकामध्ये तपासणी करण्यासाठी तपासणी पथकाची स्थापना करणे.

अंटार्क्टिक शासन समिती (Antarctic Governance Committee)

- अंटार्क्टिक गव्हर्नन्सवरील समिती हा एक महत्त्वाचा घटक आहे
- हे सरकारला अंटार्क्टिक प्रशासन आणि पर्यावरण संरक्षण समिती तयार करण्यास अनुमती देईल जी मुख्य आंतरराष्ट्रीय कायदे, उत्सर्जन मानके आणि संरक्षण मानदंडांचे निरीक्षण करेल, अंमलबजावणी करेल आणि त्यांचे पालन करेल.
- या पॅनेलचे अध्यक्ष भूविज्ञान मंत्रालयाचे सचिव असतील, जे पदसिद्ध सदस्य म्हणून काम करतील.
- 2018 पासून, त्यांनी इतर गोष्टींबरोबरच आंतरराष्ट्रीय विज्ञान परिषदेच्या अंटार्क्टिक संशोधनावरील वैज्ञानिक समितीचे उपाध्यक्ष म्हणूनही काम केले आहे.
- या समितीमध्ये केंद्र सरकारची अनेक मंत्रालये, एजन्सी आणि संस्थांमधून काढलेले दहा सदस्य तसेच अंटार्क्टिक पर्यावरण किंवा इतर संबंधित विषयांवरील दोन तज्ञांचा समावेश असेल.

अंटार्क्टिक कराराशी संबंधित

- अंटार्क्टिका 14 दशलक्ष चौरस किलोमीटर व्यापते आणि तेथे स्थानिक लोकसंख्या नाही (म्हणजे "अंटार्क्टिकन" अस्तित्वात नाही).
- वर्षभरात, काही हजार लोक तेथे राहतात, काही 40 संशोधन केंद्रांमध्ये संपूर्ण खंडात वितरीत केले जातात.
- अर्जेन्टिना, ऑस्ट्रेलिया, बेल्जियम, चिली, फ्रान्स, जपान, न्यूझीलंड, नॉर्वे, दक्षिण आफ्रिका, सोव्हिएत युनियन, युनायटेड किंगडम आणि युनायटेड स्टेट्स या १२ देशांनी १९५९ मध्ये अंटार्क्टिक करारावर स्वाक्षरी केली.
- खंडाचे सैन्यीकरण होण्यापासून रोखणे आणि शांततापूर्ण क्रियाकलापांचे केंद्र बनवणे हे त्यांचे ध्येय होते.
- नंतर, भारतासह आणखी काही देश या करारात सामील झाले आणि एकूण स्वाक्षरी करणाऱ्यांची संख्या 54 पेक्षा जास्त झाली.
- प्रोटोकॉलशी सुसंगतता सुनिश्चित करण्यासाठी, करारानुसार प्रत्येक पक्षाने त्याच्या अधिकारक्षेत्रात योग्य पावले उचलणे आवश्यक आहे, जसे की कायदे आणि नियम पारित करणे, प्रशासकीय कार्यवाही आणि अंमलबजावणी उपाय.

- 1991 मध्ये, देशांनी अंटार्क्टिक कराराच्या 'पर्यावरण संरक्षणावरील प्रोटोकॉल' मंजूर केले, जे अंटार्क्टिकाला "शांतता आणि विज्ञानासाठी समर्पित, नैसर्गिक राखीव" म्हणून नियुक्त करते.

अंटार्क्टिक कायदा आवश्यकता

- अंटार्क्टिकामध्ये भारतीय शास्त्रज्ञांची वाढती उपस्थिती आणि अंटार्क्टिका संशोधन आणि संरक्षणासाठी त्यांचे समर्पण यामुळे अंटार्क्टिका करार प्रणालीचा सदस्य म्हणून त्यांच्या वचनबद्धतेनुसार देशांतर्गत कायदा विकसित करण्यासाठी सरकारला दबाव आणण्यात आला.
- हे कायदे भारताच्या न्यायालयांना अंटार्क्टिकाच्या भागात झालेले विवाद किंवा गुन्ह्यांचा निपटारा करण्यास तसेच भारताच्या सहभागाला विश्वासार्हता प्राप्त करण्यास मदत करतील.

ध्रुवांवर, भारत

- खंडात, भारतामध्ये दोन संशोधन केंद्रे आहेत: 'मैत्री' (1989 मध्ये स्थापित) शिरमाचेर हिल्समध्ये आणि 'भारती' (2012) लार्समन हिल्समध्ये.
- आतापर्यंत, दरवर्षी 41 वैज्ञानिक मोहिमा सुरू केल्या आहेत.
- आर्क्टिक सर्कलच्या वर स्वालबार्डमधील 'हिमाद्री' स्टेशनसह ध्रुवीय भागात विविध संशोधन केंद्रे असलेल्या देशांच्या उच्चभू गटात भारत सामील झाला आहे.